

การพัฒนาพื้นที่ศิลปะเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดราชบุรี Development of creative art areas in Ratchaburi Province

ภาคิรินทร์ แอนนิฮอน

พระครูวิสุทธิธรรมโสภิต

พระครูโสภณธรรมวิภูษิต

กิตติพงษ์ ขวัญเมือง

ชินนนท์ พวงพันธ์

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Paksiri Aenihon

Phrakhru Visootthamsopit (Abhipanno) Kosolsomponkit

Phrakrusophonthammavibhusit

Kittiphong Khwanmueang

Chinanon Phuangphan

Ratchaburi Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: paksiri.ae@mcu.ac.th

รับบทความ: 15 สิงหาคม 2568; แก้ไขบทความ 1 กันยายน 2568; ตอรับบทความ: 19 ตุลาคม 2568

Received: August 15, 2025; Revised: September 1, 2025; Accepted: October 19, 2025

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจ ศึกษาศิลปะเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนในจังหวัดราชบุรี 2) เสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดราชบุรี และ 3) เสนอแนวทางการส่งเสริมพื้นที่ศิลปะเชิงสร้างสรรค์เป็นพิพิธภัณฑ์ศิลปะ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 20 รูป/คน

ผลการวิจัย พบว่า 1) สำรวจ ศึกษาศิลปะเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนในจังหวัดราชบุรี จากผลการสำรวจ พบว่า ศิลปะเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนในจังหวัดราชบุรี มีความหลากหลายและสะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่นอย่างเด่นชัด โดยสามารถแบ่งออกเป็น 4 ด้านหลัก ได้แก่ 1. ศิลปหัตถกรรม 2. ศิลปะการแสดงและดนตรีพื้นบ้าน 3. ศิลปะร่วมสมัยและงานออกแบบสร้างสรรค์ และ 4. ศิลปะที่ผูกพันกับวิถีชีวิตและประเพณีท้องถิ่น 2) เสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดราชบุรี พบว่า นโยบายและกระบวนการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดราชบุรีควรมุ่งเสริมสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่น ควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน โดยกำหนดนโยบายที่เน้นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน และสนับสนุนการประยุกต์ศิลปะพื้นถิ่นสู่ผลงานร่วมสมัย โดยความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ-เอกชน-ชุมชน และ 3) เสนอแนวทางการส่งเสริมพื้นที่ศิลปะเชิงสร้างสรรค์เป็นพิพิธภัณฑ์ศิลปะ พบว่า แนวทางการส่งเสริมพื้นที่ศิลปะเชิงสร้างสรรค์ให้เป็นพิพิธภัณฑ์ศิลปะประกอบด้วย 4 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ 1.สำรวจและคัดเลือกพื้นที่ 2. วางแผนและออกแบบแนวคิดพิพิธภัณฑ์ 3.พัฒนาและจัดตั้งพื้นที่ ปรับปรุงอาคาร รวบรวมและอนุรักษ์ชิ้นงานศิลปะ และ 4.บริหารจัดการและประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้กระบวนการดังกล่าวจะช่วยยกระดับพื้นที่ศิลปะเชิงสร้างสรรค์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีความยั่งยืน

คำสำคัญ : พื้นที่ศิลปะ; ศิลปะเชิงสร้างสรรค์; การพัฒนาชุมชน; จังหวัดราชบุรี

Abstract

This study aimed to 1) survey and study creative arts in communities in Ratchaburi Province; 2) propose policies for creative development in Ratchaburi Province; and 3) propose guidelines for promoting creative art spaces as art museums. This qualitative research utilized in-depth interviews with 20 key informants.

The results revealed: 1) Survey and study creative arts in communities in Ratchaburi Province. The survey revealed that creative arts in communities in Ratchaburi Province are diverse and clearly reflect local identity. They can be categorized into four main areas: 1. Handicrafts; 2. Performing arts and folk music; 3. Contemporary art and creative design; and 4. Arts connected to local lifestyles and traditions. 2) Proposing policies for creative development in Ratchaburi Province. The results indicated that policies and processes for creative development in Ratchaburi Province should focus on enhancing local identity alongside sustainable creative economy development. These policies emphasize the conservation of local wisdom, promote community participation, and support the application of local arts into contemporary works. Through collaboration between the public, private, and community sectors, and 3) Propose guidelines for promoting creative art spaces as art museums. It was found that the approach to promoting creative art spaces as art museums involves four key steps: 1. Site survey and selection, 2. Museum concept planning and design, 3. Space development and establishment, building renovation, collection, and conservation of art pieces, and 4. Continuous management and public relations. This process will help elevate creative art spaces into sustainable cultural learning and tourism destinations.

Keywords: Art Spaces; Creative Art; Community Development; Ratchaburi Province

บทนำ

จังหวัดราชบุรี เป็นเมืองที่มีประวัติความเป็นมาอันเก่าแก่ และเป็นเมืองที่เต็มไปด้วย ศิลปะ และ ประวัติศาสตร์ ที่มีความรุ่งเรืองมาตั้งแต่สมัยอดีต จากหลักฐานทางโบราณสถาน และโบราณวัตถุจำนวนมาก อาทิ เช่นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อุโบสถ อาคารบ้านเรือน หนึ่งใหญ่ และโอ่งมังกรที่เป็นของคู่จังหวัดราชบุรี มาอย่างช้านาน อย่างไรก็ตามคนในพื้นที่และเยาวชนรุ่นหลัง กลับให้ความสนใจสิ่งที่กล่าวมาข้างต้นน้อยลง อาจเป็นเพราะความคุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อมที่พบ เห็นมาตั้งแต่เกิด จึงทำให้ไม่เห็นคุณค่าของศิลปะที่มีคุณค่าทาง วัฒนธรรมเหล่านั้น ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วศิลปะนั้น ล้วนอยู่รอบ ๆ ตัวเรา ศิลปะ จึงหมายถึงสิ่งที่มนุษย์ได้ คิดสร้างสรรค์ขึ้นเองจนมีลักษณะที่สามารถสนองความต้องการทั้งทางด้านอารมณ์ จิตใจ และการใช้สอยใน ชีวิตประจำวันได้ ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ (ราชบัณฑิตยสถาน,2556) ศิลปะ จึงเป็นการแสดงออก ทางความงาม ไม่ว่าจะเป็นความงามทางด้านจิตใจ ทางด้านร่างกาย ความงามเป็นการแสดงออกมาในรูปแบบ ของศิลปะ ซึ่งอาจจะสื่อถึงอารมณ์ในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ ความเศร้า ความสุข ความเกลียด ศิลปะจึงเป็นเรื่องที่ มีความเกี่ยวข้องกับความงามทั้งที่เป็นความงามจากธรรมชาติ ความงามจากสิ่งที่สร้างสรรค์ขึ้น โดยแสดง

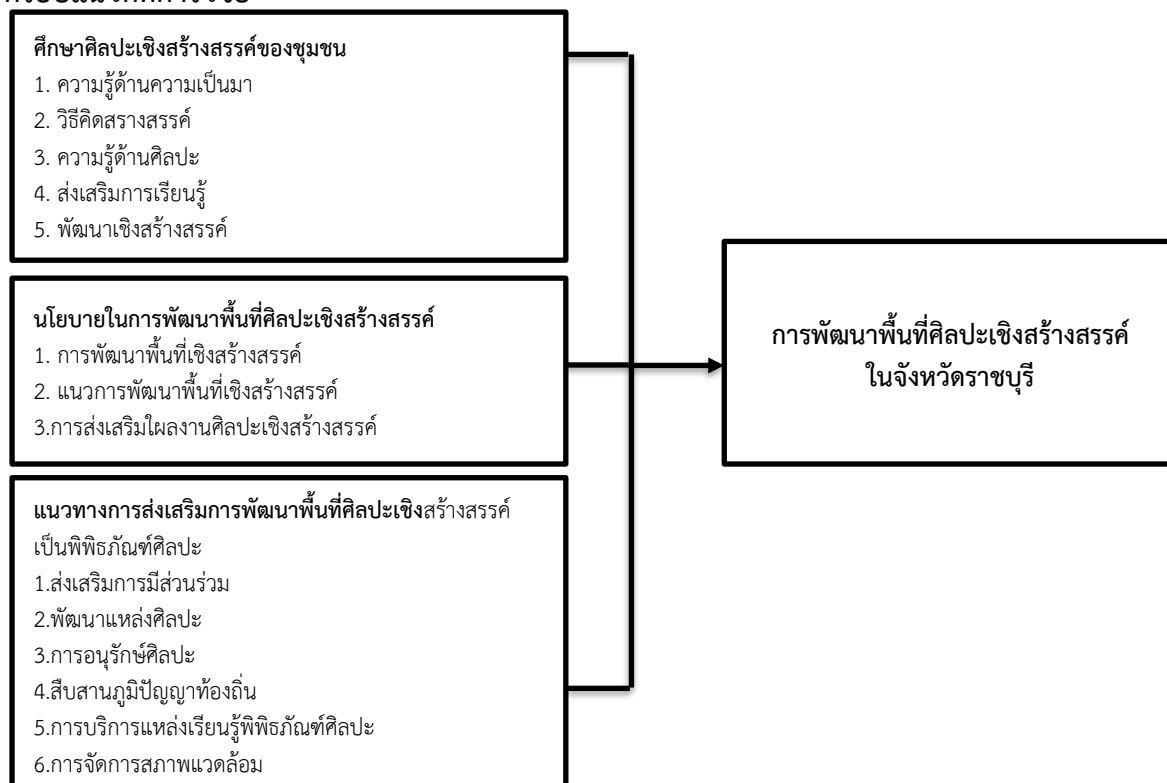
ออกมาให้ได้สัมผัสในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งและในบางครั้งก็จะสามารถหาความสุขได้จากงานศิลปะในด้านต่าง ๆ ตามความชอบของมนุษย์ กล่าวคือ ศิลปะเป็นการรับรู้ทางสุนทรียะไว้ว่าในทางจิตวิทยาอารมณ์ทางสุนทรียะหรืออารมณ์ทางความงามจะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อประสาทสัมผัสได้รับรู้โลกภายนอกจนก่อให้เกิดความรู้สึกแล้วนั้น การรับรู้ทางสุนทรียภาพประเด็นและเงื่อนไขที่ต่างไปจากการรับรู้โดยทั่วไปกล่าว คือ การรับรู้ที่ก่อให้เกิดผลด้านอารมณ์สุนทรียะได้จะต้องเป็นการรับรู้ในรสสัมผัสนั้น ๆ โดยไม่ได้มีประโยชน์หรือเหตุผลอื่นใด หากแต่เป็นการรับรสชาติของเสียง รูปการเคลื่อนไหว หรือความงดงามทางสัญลักษณ์ด้านภาษาที่ไม่มีประโยชน์อื่นใดมาเคลือบแฝงเท่านั้น อารมณ์ทางสุนทรียะหรืออารมณ์ทางความงามจึงจะเกิดขึ้น (ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์, 2560)

รูปแบบกิจกรรมศิลปะเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนในจังหวัดราชบุรีไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการประยุกต์และพัฒนาต่อยอดให้เข้ากับยุคสมัย เช่น การจัดเวิร์กช็อปงานหัตถกรรมในรูปแบบร่วมสมัย การเปิดพื้นที่ศิลปะชุมชนให้เยาวชนและนักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม หรือการจัดเทศกาลศิลปะที่ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนมีส่วนในการเสริมสร้างอัตลักษณ์ สร้างรายได้ และพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมศิลปะเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนในจังหวัดราชบุรีจึงเป็นสิ่งสำคัญ ทั้งในแง่ของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าหรือบริการทางวัฒนธรรม อันจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับจังหวัดต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสำรวจ ศึกษาศิลปะเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนในจังหวัดราชบุรี
2. เพื่อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดราชบุรี
3. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่ศิลปะเชิงสร้างสรรค์เป็นพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินงานวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) สัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแนวคิดและกระบวนการพัฒนา พร้อมทั้งลงพื้นที่สำรวจจากอดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับองค์ความรู้พื้นที่ศิลปะในชุมชนต่าง ๆ ที่จะนำมาสังเคราะห์ให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาพื้นที่ศิลปะเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดราชบุรี

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประกอบด้วยพระสงฆ์ ตัวแทนหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน กลุ่มชาวบ้านในชุมชน ของพื้นที่การพัฒนาศิลปะเชิงสร้างสรรค์ในชุมชนจังหวัดราชบุรี จำนวน 20 รูป/คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ประกอบด้วยแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ (Inter – view Guideline) และคำถามสำหรับการสนทนากลุ่มสำหรับคณะสงฆ์ ผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้อง

3.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) คณะผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้มีประสบการณ์ตรง มีความรู้ลึกซึ้งเฉพาะด้านในประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ กลุ่มพระสงฆ์ฆาธิการ ผู้นำชุมชน

3.2 การประชุมย่อยหรือสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) คณะผู้วิจัยได้จัดประชุมย่อยหรือสนทนากลุ่ม โดยได้รับความร่วมมือจากผู้มีประสบการณ์ตรง ที่มีความรู้ลึกซึ้งเฉพาะด้าน วัด ได้แก่ กลุ่ม

พระสังฆาธิการ ผู้นำชุมชน ประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการระดมความเห็น เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อพัฒนา พื้นที่ศิลปะเชิงสร้างสรรค์ให้เหมาะสมกับทุกเพศ ทุกวัย และเป็นการพัฒนาความงามทางด้าน พุทธศิลปกรรม คุณค่า และประวัติศาสตร์ที่เหมาะสมกับการศิลปะเชิงสร้างสรรค์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ จึงได้แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิธีการสร้างเครื่องมือการวิจัย จัดประชุมทีมวิจัย เพื่อชี้แจงและสร้างความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการวัดที่เป็นแหล่งทางด้านศิลปกรรมอันโดดเด่นที่ได้จากการศึกษาเชิงเอกสารต่าง ๆ ตลอดจนเอกสาร งานวิชาการต่าง ๆ เช่น หนังสือ รายงานการวิจัย บทความ งานเขียนในวารสารและหนังสือพิมพ์ รวมทั้งการ สืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตฯ

ขั้นตอนที่ 2 วิธีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ ลงมือศึกษาภาคสนาม ลงสำรวจข้อมูล ภาคสนาม โดยการใช้พื้นที่วัดและชุมชนที่เป็นแหล่งศิลปะดั้งเดิมที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์และ ศิลปกรรม อันนำมาสู่การส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่ศิลปะเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดราชบุรี

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้ หรือการ Try out พร้อมรายงานผล สำรวจเป้าหมายแต่ละพื้นที่ ลงสำรวจข้อมูลภาคสนาม เพื่อศึกษาแหล่งศิลปะเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดราชบุรี ที่เป็นแหล่งรวบรวมศิลปะเชิง สร้างสรรค์โดยใช้เครื่องมือการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กลุ่มพระสังฆาธิการ ผู้นำชุมชน ประชาชน และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ระยะที่ 4 การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ ระดมความเห็นตัวแทนของวัดและชุมชน ที่เป็นแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ โดยใช้เครื่องมือการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเป็นแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมพัฒนาพื้นที่ศิลปะเชิงสร้างสรรค์เป็นพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสาร (Documentary Analysis) คณะผู้วิจัยใช้ข้อมูลที่ได้จาก การศึกษาเอกสาร เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีจากหนังสือ ตำราและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมา วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ที่มีความสอดคล้องกับการจัดการวัดและชุมชนในส่งเสริมการมีส่วนร่วม พัฒนาพื้นที่ศิลปะเชิงสร้างสรรค์จังหวัดราชบุรี เพื่อนำไปสู่การสร้างเครื่องมือแบบสอบถามในการสำรวจความ คิดเห็นของกลุ่มผู้ศึกษา ผู้นำชุมชน และประชาชนในพื้นที่ที่เป็นแหล่งที่มีศิลปะ วัฒนธรรมและประเพณีอันเป็น แหล่งดั้งเดิม

5.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม เพื่อวิเคราะห์และประเมินแนว ทางการแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมพัฒนาพื้นที่ศิลปะเชิงสร้างสรรค์ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มชุมชน นักศิลปกรรม นักวิชาการ พระสังฆาธิการ ผู้นำชุมชน รวมถึงการสังเกตการณ์บริบทความเป็นจริงของแต่ละ พื้นที่นั้น ๆ เพื่อนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์บทสัมภาษณ์

ผลการวิจัย

สำรวจ ศึกษาศิลปะเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนในจังหวัดราชบุรี ผลการสำรวจพบว่า ศิลปะเชิง สร้างสรรค์ของชุมชนในจังหวัดราชบุรี มีความหลากหลายและสะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่นอย่างเด่นชัด โดย สามารถแบ่งออกเป็น 4 ด้านหลัก ได้แก่ 1. ศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้าน เช่น เครื่องปั้นดินเผา งานจักสาน และ

งานทอผ้าพื้นเมือง ที่สืบทอดภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษ 2. ศิลปะการแสดงและดนตรีพื้นบ้าน อาทิ หนังใหญ่ ลิเก เพลงพื้นบ้าน และวงดนตรีไทย 3. ศิลปะร่วมสมัยและงานออกแบบสร้างสรรค์ เช่น จิตรกรรมสตรีทอาร์ต งานออกแบบผลิตภัณฑ์ชุมชน และประติมากรรมสื่อผสม และ 4. ศิลปะที่ผูกพันกับวิถีชีวิตและประเพณีท้องถิ่น เช่น ประเพณีลอยกระทงสาย งานแกะสลักผลไม้ และจิตรกรรมฝาผนังวัด ศิลปะเหล่านี้ไม่เพียงแต่เป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรม แต่ยังสร้างคุณค่าเชิงเศรษฐกิจและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดราชบุรีอย่างยั่งยืน

นโยบายในการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดราชบุรี พบว่า นโยบายและกระบวนการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดราชบุรีควรมุ่งเสริมสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่น ควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน โดยกำหนดนโยบายที่เน้นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน และสนับสนุนการประยุกต์ศิลปะพื้นถิ่นสู่ผลงานร่วมสมัย กระบวนการพัฒนาควรประกอบด้วย การสำรวจและรวบรวมข้อมูล ศิลปะ-วัฒนธรรม การพัฒนาศักยภาพผู้สร้างสรรค์ การออกแบบผลิตภัณฑ์และกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ที่สอดคล้องกับตลาด และการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อหลากหลาย ขั้นตอนดำเนินงานควรเริ่มจากการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ ร่วมมือระหว่างภาครัฐ-เอกชน-ชุมชน ทดลองและปรับปรุงกิจกรรมตามข้อเสนอแนะ และประเมินผลอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่มีคุณภาพและคงอยู่ในระยะยาว

แนวทางการส่งเสริมพื้นที่ศิลปะเชิงสร้างสรรค์ให้เป็นพิพิธภัณฑ์ศิลปะ พบว่า ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ 1.สำรวจและคัดเลือกพื้นที่ โดยศึกษาศักยภาพชุมชน ประวัติศาสตร์ และความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน 2.วางแผนและออกแบบแนวคิดพิพิธภัณฑ์ กำหนดเอกลักษณ์และเรื่องราวหลัก พร้อมออกแบบพื้นที่จัดแสดงและกิจกรรม 3.พัฒนาและจัดตั้งพื้นที่ ปรับปรุงอาคาร รวบรวมและอนุรักษ์ชิ้นงานศิลปะ รวมถึงจัดระบบการดูแลรักษา และ 4.บริหารจัดการและประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง จัดกิจกรรมสร้างสรรค์ ทำการตลาด และประเมินผลเพื่อปรับปรุงคุณภาพ ทั้งนี้กระบวนการดังกล่าวจะช่วยยกระดับพื้นที่ศิลปะเชิงสร้างสรรค์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีความยั่งยืน

สรุปและอภิปรายผล

สำรวจ ศึกษาศิลปะเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนในจังหวัดราชบุรี

งานหัตถศิลป์และศิลปะพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดราชบุรี และยังเป็นรากฐานของศิลปะเชิงสร้างสรรค์ที่สะท้อนถึงความเป็นจังหวัดราชบุรี อีกทั้งยังเป็นความผูกพันกับวิถีชีวิตในท้องถิ่น โดยที่จะมีลักษณะโดดเด่นทั้งในด้านกระบวนการสืบทอด เทคนิค รูปแบบและองค์ความรู้ของชาวบ้านที่ได้รับการสืบทอดกันมา ส่วนผลิตภัณฑ์ได้นำภูมิปัญญาของชาวบ้านมาผสมผสานกับการออกแบบที่ร่วมสมัยกับปัจจุบัน เช่น เสื้อ ตะกร้า ของตกแต่งบ้าน โดยงานจักสานส่วนใหญ่จะอยู่ในชุมชนเช่น บ้านโป่ง คูบัวและอำเภอมะนัง และงานทอผ้าแม้ว่าจะไม่ได้มีชื่อเสียงเทียบเท่ากับทางภาคอีสานของประเทศไทย แต่ราชบุรีก็มีชุมชนที่ทอผ้าพื้นเมืองที่ยังคงเป็นการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของการผลิตผ้าด้วยการทอมือ โดยที่มีการผสมผสานกับการออกแบบที่ร่วมสมัย โดยการนำศิลปินเข้าไปมีบทบาทร่วมกับคนในชุมชน ทั้งในด้านการสร้างงาน การเรียนรู้ และการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของพื้นที่ในชุมชน เป็นการเชื่อมโยงศิลปะเข้ากับวิถีชีวิตของคนในชุมชน เป็นแรงกระตุ้นให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในงานศิลปะ โดยเฉพาะศิลปะงานปั้น ที่แสดงให้เห็นถึงความคิดสร้างสรรค์ รากเหง้าของวัฒนธรรม โดยเน้นการผสมผสานระหว่างศิลปะร่วมสมัยกับภูมิปัญญาท้องถิ่น อาทิ เช่น โรงงานเซรามิกเก่า โรงโอบ่งเก่า ตลาดเก่าโพธาราม การวาดภาพบนกำแพง และยังมีมีการเชื่อมโยงศิลปะกับ

วัด โดยเฉพาะหนึ่งใหญ่วัดขนอน ถือได้ว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของจังหวัดราชบุรีและประเทศไทยได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ ตั้งอยู่ที่วัดขนอน อำเภอโพธาราม ถือได้ว่าเป็นการแสดงพื้นบ้านที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของผู้คน โดยจะใช้หุ่นหนังขนาดใหญ่แกะสลักกลดลายสวยงาม สอดคล้องกับการวิจัยของ (สุนทร ศรีหนองบัว, 2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การเรียนรู้ร่วมกันเพื่อการจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่น บ้านสวะถี ตำบลสวะถี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น" จากผลการวิจัยพบว่า การจัดการวัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญกับแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมชุมชน โดยได้มีการปรับปรุงและพัฒนาพิพิธภัณฑ์วัดไชยศรี ให้มีจุดเด่นอยู่ที่การจัดแสดงวัตถุทางศาสนา พระพุทธรูปไม้ คัมภีร์ใบลาน หีบธรรม ตาลปัตรเก่า กระจกกระดาดสาธุลยา วัตถุทางชาติพันธุ์ เครื่องมือเครื่องใช้ในการทำนา เครื่องครัวเครื่องมือ ทอผ้า และเครื่องมือจับสัตว์ของชาวบ้านจำนวนมาก ซึ่งทำให้วัดไชยศรีกลับมาเป็นศูนย์กลางของชุมชนในอีกมิติหนึ่ง คือ เป็นการรวมเอาอดีตของบ้านและของวัดมาอยู่ด้วยกัน ซึ่งทั้งชาวบ้านและชาววัดร่วมมือกันจัดการจนเป็นแหล่งเรียนรู้แห่งใหม่ของจังหวัดขอนแก่น เกิดเป็นพื้นที่สาธารณะของชุมชนในการแสดงตัวตน และเอกลักษณ์ของชุมชนให้คนนอกชุมชนยอมรับ และช่วยยึดโยงสายสัมพันธ์ทางเครือญาติของคนในชุมชนให้เข้มแข็งและยาวนานต่อไปอีก และยังสอดคล้องกับการวิจัยของ (พลอยภัทรา ตระกูลทองเจริญ, 2557) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาความตระหนักในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วม: กรณีศึกษา หมู่บ้านศาลาแดงเหนือเชียงรากน้อย" จากผลการวิจัยพบว่า มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ที่ถูกเลือกมากที่สุดเป็นอันดับ 1 คือ หอไตรปิฎก โดยจากการสำรวจ พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เลือกหอไตรปิฎกมากที่สุด คือ กลุ่มวัยผู้ใหญ่และวัยสูงอายุ ซึ่งเหตุผล คือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เลือกมีความผูกพันกับโบราณสถานแห่งนี้ด้วยสร้างขึ้นด้วยความร่วมมือร่วมใจของคนในหมู่บ้านเองและยังเป็นสถาปัตยกรรมที่สวยงามและพบเห็นได้ยากในปัจจุบัน สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ที่ได้จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลวัยสูงอายุว่า หอไตรพุกายายเป็นคนช่วยกันสร้างลงเงินคนละ 1 บาท ลองคิดดูนะว่า 1 บาทสมัยก่อนจะมีค่าเยอะขนาดไหน คนไหนมีเงินเยอะหน่อยก็ลงเยอะช่วยกันจนสร้างหอไตรที่นี่ได้ และที่สำคัญหอไตรแห่งนี้ยังเป็นสถานที่ที่เก็บคัมภีร์ใบลานที่บันทึกเกี่ยวกับประวัติ คำสอนต่าง ๆ ที่สามารถสื่อรากเหง้าความเป็นมอญของเขาได้

นโยบายในการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดราชบุรี

การที่จะพัฒนาพื้นที่ศิลปะเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดราชบุรีนั้น ควรที่จะมีการสร้างกรอบออกมาให้ชัดเจนเพื่อที่จะร่วมกันขับเคลื่อน ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวควบคู่กับแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อที่จะสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นหรือชุมชนเพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าของสินค้าที่สร้างสรรค์มาจากงานศิลปะชุมชนการที่จะจัดพื้นที่ศิลปะเชิงสร้างสรรค์ เป็นการส่งเสริมการจัดพื้นที่แสดงศิลปะของชุมชน และการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อก่อให้เกิดความยั่งยืนเนื่องจากทุนวัฒนธรรมท้องถิ่นคือรากฐานทางวัฒนธรรมของชาวจังหวัดราชบุรีที่มีมาแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และยังมีผลต่อวิถีชีวิตของชาวจังหวัดราชบุรี ทั้งที่เป็นอัตลักษณ์ และยังเป็นถือว่าเป็นศักยภาพของคนในปัจจุบัน การที่พัฒนาศักยภาพของศิลปินในท้องถิ่นหรือพัฒนาเยาวชนขึ้นมานั้น ถือได้ว่าเป็นแนวทางที่สำคัญในการส่งเสริมอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของจังหวัดราชบุรีอีกแนวทางในการสร้างอาชีพและยังสร้างความภาคภูมิใจให้กับท้องถิ่น ถือได้ว่าเป็นกลไกที่สำคัญในการที่จะส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพ หรือการสร้างแรงบันดาลใจให้กับเยาวชนรุ่นใหม่ ๆ ที่ชื่นชอบในงานศิลปะ การจัดอบรมและส่งเสริมทักษะของศิลปินท้องถิ่นให้มีคุณภาพและต่อยอดไปถึงเยาวชนที่สนใจในเรื่องของศิลปะพื้นถิ่นโดยในจุดนี้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมจังหวัด หน่วยงานราชการที่จะสนับสนุนงบประมาณ ถือได้ว่าเป็นกระบวนการของการพัฒนาศักยภาพที่ตามมาคือการสร้าง

เครือข่าย เนื่องจากเครือข่ายเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการจะส่งผลงาน ในการที่จะร่วมกันรวบรวม เครือข่ายของศิลปินท้องถิ่นและเยาวชนที่มีความสนใจในงานศิลปะแขนงต่าง ๆ ทั้งศิลปะของเก่า ศิลปะเชิงสร้างสรรค์ หัวใจสำคัญของงานศิลปะ ไม่ว่าจะจากศิลปินในศาสตร์หรือสาขาใดก็ตาม จะเป็นศิลปินที่มีชื่อเสียง หรือยังไม่มีชื่อเสียงก็ตาม สิ่งหนึ่งที่ถือได้ว่าเป็นความใฝ่ฝันของศิลปินก็คือการมีพื้นที่ที่จะแสดงศิลปะที่ตนเอง ได้รังสรรค์ขึ้นมา การแสดงศิลปะของเยาวชนบางครั้งจะออกมาในรูปแบบของสตรีอาร์ตศิลปะบนผนังกำแพงที่ สร้างสรรค์โดยศิลปินทั้งจากท้องถิ่นและศิลปินจากหลากหลายประเทศ เช่น ญี่ปุ่นได้หวนอดีตโดยภาพมีให้ เห็นตามอาคาร บ้านเรือน ร้านค้า และตรอกซอกซอย ใครผ่านไปมาอดไม่ได้ที่จะหยุดถ่ายภาพเก็บไว้ เป็นการ เดินชมเมืองบ้านโป่ง ถ่ายภาพคู่กับศิลปะบนกำแพง ที่สร้างสรรค์มาได้อย่างลงตัว ถือได้ว่าเป็นอีกแนวทางที่ เป็นการเสริมสร้างมูลค่าเพิ่มจากทุนวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านกระบวนการสร้างสรรค์และเป็นการช่วยยกระดับ ของชุมชนในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ อัตลักษณ์วัฒนธรรมได้แบบยั่งยืน จากการได้ลงพื้นที่สัมผัสกับ ผู้ให้ข้อมูลก็จะมีหลากหลายในทัศนคติของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบสร้างสรรค์ที่มีความ หลากหลาย ดังนี้ การใช้ทุนทางวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นต้นทุนในการสร้างสรรค์ผลงานและพัฒนาศักยภาพของ ศิลปินท้องถิ่น โดยทุนวัฒนธรรมที่เด่นชัดคือทุนวัฒนธรรมดั้งเดิมของจังหวัดราชบุรีที่มีความเด่นชัดคือ ไร่ มังกร หนึ่งไร่ หนึ่งผืนผ้าทอพื้นเมือง สอดคล้องกับการวิจัยของ (ศิรินิภา จาตชนบท,2555) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การ จัดการวัฒนธรรมเชิงพาณิชย์: ศึกษาผ่านการออกแบบผ้ากลุ่มชาติพันธุ์พื้นที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย" จากผลการวิจัยพบว่า การนำนวัตกรรมสมัยใหม่มาใช้ให้เกิดการค้าขายเพื่อสืบวัฒนธรรมดั้งเดิมของชนเผ่า เหล่านี้ ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคอย่างแท้จริง โดยสามารถสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากงานฝีมือที่ เป็นเอกลักษณ์ประจำชนเผ่า และอาศัยช่องทางการตลาดสมัยใหม่ ส่งผลให้เกิดการอนุรักษ์สืบสาน ศิลปวัฒนธรรมของคนที่สามารถเป็นอาชีพหลักที่หล่อเลี้ยงชีวิตตนและครอบครัวได้อย่างยั่งยืน ผลพลอยได้ที่ ตามมาอีกทางหนึ่ง คือ ทำให้ การประกอบสัมมาอาชีพของชนเผ่าต่าง ๆ ที่มีความเสี่ยงในการทำผิดกฎหมาย ลดลง เช่น การค้าขายยาเสพติดตามแนวรอยต่อชนเขา ตัดไม้ทำลายป่า เป็นต้น ซึ่งการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ของคนที่อยู่จากภูมิปัญญาให้ทำมาหากินเลี้ยงชีพได้นี้ สามารถฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมที่ดีงามให้ดำรงอยู่ต่อไปได้ อย่างยั่งยืน และยังสอดคล้องกับการวิจัยของ (สุนทรชัย ขอบยศ,2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "แนวทางในการ จัดการมรดกทางวัฒนธรรมโดยความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ ในท้องถิ่น: กรณีศึกษาการจัดการส้มและรูป แต้ม ตำบลดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม" จากผลการวิจัยพบว่า ข้อจำกัดในการจัดการมรดกทาง วัฒนธรรม พบว่า 1.องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดูแลสภาพแวดล้อมของส้มและรูปแต้ม แต่ไม่สามารถซ่อมแซม ได้หากเกิดการชำรุด 2.การพัฒนาพื้นที่โดยรอบยังไม่มีมีการเอาใจใส่เท่าที่ควร 3.ยังไม่มีแหล่งเรียนรู้หรือนิทรรศการเรียนรู้ส้มและรูปแต้มถาวร 4.มักเกิดเหตุที่ท้องถิ่นยังถือว่ามีความจำกัด 5.การถ่ายทอดภูมิปัญญาใน การวาดภาพจากสีธรรมชาติไม่มีการเผยแพร่ ข้อเสนอแนะทางในการบริหารจัดการส้มและรูปแต้มคือ 1.การ จัดการพื้นที่แบบร่วมมือกันโดยเน้นชุมชนเป็นฐาน 2.การทำให้ส้มและรูปแต้มเป็นวาระนโยบายของท้องถิ่น 3.การสร้างแหล่งเรียนรู้ชุมชนกึ่งนิทรรศการถาวร 4.การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาแหล่ง ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม 5.การจัดตั้งและการบริหารกองทุนเพื่อการพัฒนาส้มและรูปแต้ม 6.การปรับปรุงภูมิ ทัศน์ในบริเวณรอบส้มเพื่อให้เกิดความสวยงามและยังคงรักษาสภาพส้มไว้ตามแบบอย่างโบราณ

แนวทางการส่งเสริมพื้นที่ศิลปะเชิงสร้างสรรค์ให้เป็นพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

หัวใจสำคัญของการพัฒนาพื้นที่ศิลปะเชิงสร้างสรรค์ให้เป็นพิพิธภัณฑ์ศิลปะ บริบทเหล่านี้จะเป็นสิ่ง ช่วยสร้างเอกลักษณ์ให้แก่สถานที่ไม่ให้เพียงพื้นที่จัดแสดงผลงานแต่จะกลายเป็นพื้นที่ที่เล่าเรื่องราวของ

ผู้คน ชุมชน และวัฒนธรรมได้อย่างมีชีวิต ที่เป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ อาทิ วัดเก่า เรือนผู้ว่าเก่า ชุมชนที่มีวิถีชีวิตที่มีความผูกพันกับศิลปะ ไม่ว่าจะเป็น ชุมชนคูบัว ชุมชนที่ผลิตเครื่องปั้นดินเผา ความสำคัญของการพัฒนาพื้นที่ศิลปะเชิงสร้างสรรค์ให้กลายเป็นพิพิธภัณฑ์หรือศูนย์เรียนรู้ศิลปะที่มีชีวิต เข้าถึงผู้คนได้จริงทั้งจากในและนอกพื้นที่ รวมถึงการนำมาใช้ในชีวิตประจำวันของผู้คนในท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นลายผ้าจากเรื่องเล่าท้องถิ่นของจังหวัดราชบุรี ที่เป็นการผสมผสานระหว่างมรดกทางวัฒนธรรมกับภูมิปัญญาชาวบ้าน และมีการถ่ายทอดเรื่องราวประวัติศาสตร์ และความเชื่อผ่านลวดลายบนผืนผ้า ซึ่งสามารถสะท้อนอัตลักษณ์ของท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน และนอกจากนี้ในชุมชนยังสามารถใช้ศิลปะสร้างความสัมพันธ์กับคนในแต่ละรุ่น แต่ละวัยไม่ว่าจะเป็นเวิร์กช็อปกับกลุ่มแม่บ้าน เด็ก ผู้สูงอายุที่มาาร่วมกันรังสรรค์ผลงาน

การสร้างรายได้ให้กับชุมชน ซึ่งรายได้ของชุมชนก็จะมาจากการงานศิลปะจำหน่ายของที่ระลึกในพิพิธภัณฑ์ การเปิดลานพิพิธภัณฑ์เป็นดนตรียามเย็น ศิลปะในสวนสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจจากทุนวัฒนธรรมท้องถิ่น และเชื่อมโยงกับ การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ทั้งในด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และรายได้ชุมชน เพราะเมื่อมีการประชาสัมพันธ์ถึงสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นศิลปะวัฒนธรรมของชุมชนแล้ว ก็ควรจะมีการส่งเสริมในการประชาสัมพันธ์พันธมิตรผลิตภัณฑ์ศิลปะ หัตถกรรม ที่เป็นอัตลักษณ์ เช่น โอ่งมังกร เซรามิก ผ้าทอลายเฉพาะถิ่นของที่ระลึกจากหนังใหญ่ โดยมีการวางแผนกลยุทธ์ ตั้งเป้าหมาย วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค ลำดับความชัดเจนของงาน มอบหมายงานตามความถนัดหรือตามศักยภาพของทีมงานรวมถึงการให้อำนาจรับผิดชอบหน้าที่ในการตัดสินใจบริหารจัดการในส่วนที่รับผิดชอบ และรวมถึงการบริหารจัดการที่อย่างเป็นระบบมีแนวทางการแก้ไขอย่างชัดเจน ติดตามประเมินผลของพิพิธภัณฑ์อย่างสม่ำเสมอเพื่อ นำ Feedback มาพัฒนาอย่างสร้างสรรค์ และต่อเนื่องเพื่อก่อให้เกิดนวัตกรรมใหม่ ที่จะเป็นการส่งเสริมศิลปะเชิงสร้างสรรค์ สอดคล้องกับการวิจัยของ (ธีรพงษ์ บุญรักษา และชูศักดิ์ สุวิมลเสถียร,2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การจัดการวัฒนธรรมชุมชน: ภูมิปัญญาในการเสริมสร้างความมั่นคงผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ชุมชนลาหู่ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงใหม่" จากผลการวิจัยพบว่า ชาวลาหู่มีภูมิปัญญาในการถ่ายทอดวัฒนธรรมความเชื่อของตนไว้ผ่านวาทกรรมคำสั่งสอนถ่ายทอดจากบรรพบุรุษที่เป็นผู้สร้างขึ้น สร้างหอแห่ ซึ่งเปรียบเสมือนศูนย์รวมความรู้ทางด้านความเชื่อ และพื้นที่ในการประกอบพิธีกรรม การบูชาผีบรรพบุรุษที่เป็นเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรมของคนให้สอดคล้องกับความเชื่อ ตลอดจนกำหนดพิธีกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ที่คอยตอกย้ำให้เห็นความศักดิ์สิทธิ์และวิถีที่ควรปฏิบัติในการดำเนินชีวิตของชาวลาหู่ภูมิปัญญาที่ชาวลาหู่ได้สร้างสรรค์ขึ้นมานี้ ถูกหล่อหลอม บ่มเพาะด้วยครอบครัวและสังคม ทำให้เกิดเป็นค่านิยมกตัญญูกตเวที การให้ความเคารพเชื่อฟังคำสั่งสอนพ่อแม่และผู้สูงอายุ นำไปสู่การเกิดค่านิยมร่วมเป็นบรรทัดฐานของสังคมลาหู่และส่งผลกระทบต่อระบบเกื้อกูลภายในชุมชน และยังสอดคล้องกับการวิจัยของ (พรรณงาม โควานนท์,2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาองค์ความรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการปั้นและหล่อพระพุทธรูปโลหะบ้านช่างหล่อ ตำบลห้วยยา อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่" จากผลการวิจัยพบว่า องค์ความรู้เชิงวิทยาศาสตร์ในภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการปั้นและหล่อพระพุทธรูปโลหะ บ้านช่างหล่อ ตำบลห้วยยา อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ประกอบด้วยความรู้ด้านเคมีและด้านฟิสิกส์ แต่ส่วนใหญ่เป็นความรู้ด้านเคมี โดยองค์ประกอบทางเคมีของโลหะผสมในการหล่อพระพุทธรูปโลหะประกอบด้วยธาตุหลัก คือ ทองแดง มีธาตุผสม คือสังกะสี ดีบุก ตะกั่ว และสมบัติเชิงกลด้านความแข็งแรงของโลหะผสมมีค่าเท่ากับ 7 และผลการนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีประสิทธิภาพโดยคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนทั้งหมดจากการทำแบบทดสอบ

ระหว่างเรียนและคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนทั้งหมดจากการทำแบบทดสอบหลังเรียนเท่ากับ 87.99 85.66 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ผลการวิจัยการพัฒนาพื้นที่ศิลปะเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดราชบุรี ประกอบด้วย ระดับนโยบาย ระดับองค์กร/ระดับชุมชน ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

ระดับนโยบาย

1. พัฒนา “Creative Art Zone” ในพื้นที่ศักยภาพ โดยมีการจัดกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ
2. ส่งเสริมการรวมกลุ่มศิลปินและสร้างเครือข่ายศิลปะในระดับจังหวัด
3. เชื่อมโยงศิลปะกับการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในระดับชุมชน

ระดับองค์กร/ระดับชุมชน

1. ส่งเสริมการมีนโยบายสนับสนุนพื้นที่ศิลปะอย่างเป็นรูปธรรม หน่วยงานราชการควรจัดสรรงบประมาณและกำหนดนโยบายในการพัฒนาพื้นที่ศิลปะเชิงสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความมั่นคงและยั่งยืนแก่ศิลปินท้องถิ่นและชุมชนสร้างสรรค์
2. พัฒนาทักษะและองค์ความรู้ด้านศิลปะเชิงสร้างสรรค์ให้กับชุมชน จัดอบรมหรือเวิร์กช็อปด้านศิลปะร่วมสมัย หัตถศิลป์ หรือศิลปะผสมผสาน เพื่อเสริมทักษะและสร้างรายได้ให้ชุมชนจากทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรขยายพื้นที่การศึกษาไปยังกลุ่มอำเภอหรือชุมชนอื่นในจังหวัดราชบุรีเพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย ครอบคลุม และสะท้อนภาพรวมของศักยภาพด้านศิลปะเชิงสร้างสรรค์ทั้งจังหวัด ซึ่งจะช่วยในการกำหนดแนวทางพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่
2. ควรศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างศิลปะเชิงสร้างสรรค์กับเศรษฐกิจชุมชนอย่างเป็นระบบโดยเฉพาะในด้านรายได้ การสร้างอาชีพ และผลกระทบทางเศรษฐกิจจากกิจกรรมศิลปะ เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการขับเคลื่อนนโยบายระดับท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- ธีรพงษ์ บุญรักษา และชูศักดิ์ สุวิมลเสถียร.(2559). การจัดการวัฒนธรรมชุมชน: ภูมิปัญญาในการเสริมสร้างความมั่นคงผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ชุนลาหู่ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่.วารสารศิลปกรรมบูรพา ,19(1),109-110.
- พรรณงาม โควานนท์.(2558).การศึกษาองค์ความรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการปั้นและหล่อ พระพุทธรูปโลหะบ้านช่างหล่อ ตำบลห้วยยา อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการสอนวิทยาศาสตร์,บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- พลอยภัทรา ตระกูลทองเจริญ.(2557).การศึกษาความตระหนักในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วม: กรณีศึกษา หมู่บ้านศาลาแดงเหนือ เชียงรายน้อย. สถาปัตยกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรมภายใน, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

- ราชบัณฑิตยสถาน.(2556). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**.กรุงเทพมหานคร: ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์.
- ศิรินิภา จาดชนบท.(2555).**การจัดการวัฒนธรรมเชิงพาณิชย์: ศึกษาผ่านการออกแบบผ้ากลุ่มชาติพันธุ์พื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย**.วิทยาสถาปัตยกรรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม,บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์.(2560). จิตรกรรมฝาผนังพุทธอุโบสถอีสานในบริบทสังคมวัฒนธรรม ท้องถิ่นสมัย ประเทศสยาม.วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม,5(2),41-50.
- สันทรชัย ขอบยศ.(2562). แนวทางในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมโดยความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ ในท้องถิ่น: กรณีศึกษาการจัดการส้มและฮูปแต้ม ตำบลดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม.วารสารการเมืองการปกครอง, 9(1),55.
- สุนทร ศรีหนองบัว.(2560).**การเรียนรู้ร่วมกันเพื่อการจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่น บ้านสาวะถี ตำบลสาวะถี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา ,บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.